

Norðurlenska stevnuskráin um bátasiðvenju

Stevnuskrá um varðveitslu av norðurlenskari bátasiðvenju

Lagt fram á ráðstevnu um norðurlenska bátasiðvenju, Roskilde og Holbæk, 21. – 22. september 2023

Norðurlenski stýrisbólkurin til frama fyri norðurlenska bátasiðvenju á UNESCO listan fyri umboðandi siðaarv hjá mannaættini hevur greitt hesa stevnuskrá úr hondum og samtykt hetta:

Inngangur

- Bátasiðvenjan er týðandi partur av siðaarvinum hjá norðurlendingum, undir hesum eisini hjá upprunafólki og minnilutum.
- Norðurlenska bátasiðvenjan skal verða vard sum livandi siðaarvur.
- At verja og varðveita norðurlensku bátasiðvenjuna skal vera grundað á UNESCO sáttmálan um verju av siðaarvi.
- At varðveita norðurlensku bátasiðvenjuna skal vera grundað á heimsmálini hjá ST.
- At varðveita norðurlenska bátasiðvenju sum livandi mentan krevur góðar rammutreytir, tilfeingi og umstøður at útinna siðvenjuna.
- Partar av norðurlensku bátasiðvenjuni eru hóttir. Tørvur er á bráðfeingis tiltøkum og at veita viðkomandi tilfeingi, ráðgeving og upplýsing fyri at tryggja neyðugu varðveitsluna.

Mál

Grein 1 Mál

Endamálið við stevnuskránni er, at hon skal viðvirka til at veita trygd fyri, at norðurlensk bátasiðvenja verður varðveitt sum livandi mentanararvur.

Grein 2 Meginreglur um vernd

Meginreglurnar um, hvussu norðurlenska bátasiðvenjan verður flutt og latin øðrum, skulu smíðast og orðast á felags norðurlenskum stigi. Tær skulu viðvirka til at veita trygd fyri staðbundnari siðvenju við denti á bátasmíð og nýtslu, sum er eyðkend fyri tey ymisku støðini.

Skilmarkingar

Grein 3 Súðubygdi báturinn

Súðubygdi báturinn finnst í mörgum brögðum í norðurlenska økinum. Borðini verða skoytt við jarn-, kopar- ella trænaglur ella surrað saman við lindbasti, rótum ella øðrum. Felags fyri allar er, at teir eru súðubygdir við umskarandi borðum. Í dag eins og fyrr, evnar bátasmiðurin bátin til eftir staðbundnari siðvenju, keypara, nýtslu og náttúruviðurskiftunum á sjógv og landi. Náttúruvitfeingið nærindis er í miðdepli. Bátasmiðurin leitar ofta sjálvur í skóginum eftir trønum, honum tørvar, og setur stór krøv til dygd á tilfarinum. Hesin máti at smíða hava at kalla øll sløgini av súðubygðum bátum í Norðurlondum í felag.

Grein 4 Siðaarvur og livandi siðvenja

Norðurlensk bátasiðvenja verður skilt sum siðaarvur og livandi siðvenja, sum hava ment seg í fleiri túsund ár og eru latin ættarliði eftir ættarlið. Bátasiðvenjan er fjølbroytt og lagað til staðbundin viðurskifti og burðardyggja nýtslu. Bátasmiðir, ið smíða siðbundnar bátar, staðbundin feløg, søvn, útbúgvingarstovnar og onnur áhugaumhvørvi í Norðurlondum halda í dag kunnleikanum um bátasmið og nýtslu uppi við virksemini sum túrum, róðri, sigling, stevnum, fiskiskapi, upplæring og burðardyggum útlívi.

Grein 5 Tilhoyrandi kunnleikaøki

Siðbundin kunnleiki og førleikar hjá handverkarum, ið gera tog, segl, bátaseym, tjøru, hamp, línolju, amboð og annað tilfar, sum er neyðugt fyri at smíða ella halda súðubygðar bátar viðlíka, eru eisini partur av bátasiðvenjuni.

Grein 6 Landaførðilig áseting

Persónar, áhugaumhvørvi, felagsskapir og stovnar, sum flyta og lata øðrum kunnleika ella skipa fyri virksemini, ið snýr seg um súðubygðar bátar, eru úti við strendurnar, í firðum, í oyggjum, við áir og vøtn í Danmark, Føroyum, Finnlandi, Íslandi, Noregi, Svøríki og Álandi. Sámisk og kvensk siðvenja og áhugaumhvørvi knýtt at bátasiðvenju eru í arktisku og subarktisku økjum í Finnlandi, Noregi og Svøríki. Bátasmið og viðlíkahald verður íðkað á verkstøðum, í bátasmiðjum, í neystum, á báta- og strandamentanardeplum og søvnum. Bátasiðvenjan verður eisini útint á økjum nærindis Norðurlondum, til dømis í londunum kring Eystrasalt og Norðsjógvinn.

Grein 7 Útgreinandi skilmarking í innskrivingarritinum

Høvuðskeldan um útgreinandi skilmarking av, hvat norðurlensk bátasiðvenja er, er í skjalinum “UNESCO, 16.COM 8.b., section 1. Identification and definition of the element”.

Grein 8 Tey, sum halda siðvenjuni uppi, umsita mentanarvin

Livandi mentanin knýtt at bátasiðvenjuni verður umsitin og latin øðrum av teimum, sum halda siðvenjuni uppi og íðka hana sjálv. Tað eru hesi, ið hava rætt til at viðurkenna norðurlensku bátasiðvenjuna sum

part av sínum egna mentanararvi. Hetta má vera grundarlagið undir framtíðar arbeiðinum við varðveitslu.

Varðveita við at nýta

Grein 9 Varðveita við at nýta

Meginreglan, tá ið kunnleikin um norðurlenska bátasiðvenju verður latin og fluttur øðrum, er at varðveita við at nýta.

Grein 10 Siðbundin kunnleiki

Kunnleikin um norðurlensku bátasiðvenjuna er latin ættarliði eftir ættarliði. Henda áskoðan skal vera grundarlag undir framtíðar arbeiðinum við vernd og varðveitslu. Bátasmíð og nýtsla skulu í so stóran mun sum gjørligt vera grundað á staðbundnan kunnleika um bátasiðvenju.

Grein 11 Marknaðurin

Fyri at halda siðvenjuni uppi mugu bátasmíðir kunna liva av sínum handverki. Skal hetta bera til, eigur bátasmíð sum vinnuvegur at verða stuðlað og ment. Stevnuskráin skal eggja til ætlanir um sølu og marknaðarføring og á tann hátt vinna bátasmíði, viðlíkahaldi og nýtslu av súðubygda bátinum frama.

Ábyrgd, stuðul og rammutreytir

Grein 12 Tilfeingi, stuðul og rammutreytir

Góðar og mennandi læruumstøður, rammutreytir og stuðul til staðbundnan felagsskap mugu fáast í lag, so tað ber til at íðka bátasiðvenju. Hetta fevnir eisini um ítøkiligar læruumstøður sum neyst, smiðjur, verkstøð og sjó- og bátasøvn, har bátasmíð, viðlíkahald og nýtsla mynda góðar rammur fyri kunnleika og læring. Virkseimið valdast eisini stuðulsskipanir frá tí almenna og útbúgvingartilboð.

Grein 13 Ábyrgd

Limalondini hava formligu ábyrgdina at skipa fyri neyðugum tiltøkum til tess at tryggja, at siðaarvurin, ið er á teirra egna øki, verður varðveittur. Varðveitsla merkir í hesum høpi at tryggja norðurlenskari bátasiðvenju burðardygd, og undir hesum at skráseta, skjalfesta, granska, varðveita, verja, fremja, styrkja, flyta og lata øðrum, serliga við formligari og óformligari útbúgving. Hetta skulu limalondini gera við at lata nærsamfeløg, bólkar og einstaklingar hava mest møguliga ávirkan, soleiðis at tey skapa og halda vitan og førleikum viðvíkjandi norðurlenskari bátasiðvenju uppi.

Grein 14 Tørvur á bráðtiltøkum

Partar av norðurlenska arvinum viðvíkjandi bátasiðvenjuni eru hóttir. Tørvur er á bráðfeingis tiltøkum og at veita viðkomandi tilfeingi, ráðgeving og upplýsing, soleiðis at hann verður varðveittur.

Grein 15 Myndugleikaskjøl

Umframt UNESCO sáttmálan um verju av siðaarvi er stevnuskráin um norðurlenska bátasiðvenju grundað á innskrivingarritið um norðurlenska bátasiðvenju á UNESCO listan fyri umboðandi siðaarv hjá mannaættini. Við tilvísing til skjalið “Nordic clinker boat traditions, inscription, UNESCO, 16.COM 8.b”.

Hesi bæði skjølini, samtyktin og innskrivingarritið, eru at meta sum myndugleikastýrandi skjøl fyri framtíðar arbeiðnum at varðveita og umsita norðurlenska bátasiðvenju.

Grein 16 Norðurlenskar og tjóðarligar ætlanir um varðveitslu

Ásetingarnar í hesi stevnuskránni skulu við jøvnum millumbili verða eftirhugdar við ætlanum um varðveitslu á bæði norðurlenskum og tjóðarligum stigi. Varðveitsluætlanirnar skulu samsvara við tíðarbilini, tá ið limalondini senda UNESCO frágreiðing, soleiðis at tað skilst, hvørji tiltøk og hvørjar ætlanir eru settar í verk fyri at tryggja neyðuga varðveitslu og umsiting av norðurlenskari bátasiðvenju innan virkisøki hjá avvarðandi myndugleikum og áhugaumhvørvm.

Hesi vóru við í arbeiðnum hjá stýrisbólkinum at greiða úr hondum *Stevnuskrá um varðveitslu av norðurlenskari bátasiðvenju*:

Anders Bolmstedt (Föreningen Allmogebåtar, Svøríki)
Astrid Olhagen (Ålands Skötbåtförening, Åland)
Fredrik Leijonhufvud (Skeppsholmens Folkhögskola, Svøríki)
Heini Hátún (Føroyar)
Johanna Björkholm (KulturÖsterbotten, Finland)
Kirsten “Pipsen” Monrad Hansen (Han Herred Havbåde, Danmark)
Kristina Djurhuus Christiansen (Tjóðsavnið, Føroyar)
Lars Leijon (Föreningin Allmogebåtar, Svøríki)
Ove Stødle (Mearraasiida/Sjøsamisk kompetansesenter, Noreg/Sápmi)
Sami Uotila (Suomen puuveneilijät, Finland)
Sigurbjörg Árnadóttir (Vitafélagið-Íslensk strandmenning, Ísland)
Søren Nielsen (Vikingskibsmuseet, Danmark)
Tore Friis-Olsen (Forbundet KYSTEN, Noreg)
Tove Aurdal Hjellnes (Forbundet KYSTEN, Noreg)
Ture Møller (Kystliv Holbæk, Danmark)

Stevnuskráin er orðað á norðurlensku málunum donskum, finskum, føroyskum, íslenskum, kvenskum, norðursámiskum, norskum og svenskum, umframt enskum og fronskum. Øll brigdi hava sama gildi.

5. septembur 2023, Norðurlenski stýrisbólkurin til frama fyri norðurlenska bátasiðvenju á UNESCO-listan fyri umboðandi siðaarv hjá mannaættini.